

ประโยค ป.ธ. ๕
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖

๑. ก็สมเด็จพระบรมศาสดา ตรัสเรียกพระเมฆิยะเถระผู้ไม่สามารถจะประกอบความเพียร ณ ป่ามะม่วงนั้น เพราะถูกวิตก ๓ ประการครอบงำ มา (เฝ้า) แล้ว ตรัสสอนว่า ดูกรเมฆิยะ เธอทิ้งเราผู้อ่อนวอนอยู่ว่า เมฆิยะ เราอยู่คนเดียว เธอจงรอดอยอยู่จนกว่าภิกษุบางรูปแม้อื่นจะมา ดังนี้ ไว้เพียงผู้เดียวไปอยู่ นับว่าได้กระทำกรรมหนักอย่างยิ่ง ธรรมดาว่าภิกษุไม่ควรตกอยู่ในอำนาจของจิต ธรรมดาจิตนี้เป็นธรรมชาติกลับกลอก ภิกษุสมควรบังคับจิตนั้นให้เป็นที่ไปในอำนาจของตน ดังนี้ แล้วตรัสพระคาถา ๒ พระคาถาเหล่านี้ว่า

จิต เป็นธรรมชาติตรีน กวัดแกว่ง รักษายาก ห้าม
ได้ยาก นักปราชณีย์ ย่อมกระทำจิตให้ตรง เหมือน
ช่างศรดัดลูกศรให้ตรง ฉะนั้น ปลาที่ถูกจับขึ้นจากที่
อยู่คือน้ำ โยนไปบนบก ย่อมดีนรน ฉนใด จิตนี้
อันพระโยคาวจรยกขึ้น จากอาลัยคือกามคุณ ๕ ชัดไป
ในวิปัสสนากรรมฐานเพื่อละบ่วงมาร ย่อมดีนรน ฉนนั้น ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า พนฺทหนฺ ได้แก่ ดีนรนไปในอารมณ์ทั้งหลายมีรูปารมณฺ์เป็นต้น ฯ บทว่า จปลํ ความว่า ดำรงอยู่ในอารมณ์เดียวไม่ได้ เปรียบเสมือนเด็กชาวบ้านดำรงอยู่โดยอิริยาบถเดียวไม่ได้ ฉะนั้น ชื่อว่า กวัดแกว่ง ฯ ที่ชื่อว่า จิต ได้แก่ วิญญาณ ฯ ก็จิตนี้ ท่านเรียกว่า จิต เพราะเป็นธรรมชาติวิจิตรไปด้วยภูมิ วัตถุ อารมณฺ์ และกิริยาเป็นต้น ฯ

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. สตุถา ปน ตีหิ วิตฤเกหิ อนฺวาสตตตตาย ตสฺมี อมฺพวเน ปชานมฺนุญชิตฺตุํ
อสฤกฺกณฺตีวหา อาคตํ เมชฺยตเถรํ อามนฺเตตฺวา อติภาริยํ เต เมชฺย กตํ อาคเมหิ ตาว
เมชฺย, เอกโกมฺหิ ยาว อณฺโณปิ โกจิ ภิกฺขุ อาคจฺฉตฺตีติ มํ ยาจนฺตํ เอกกํ ปหาย
คจฺฉนฺเตน, ภิกฺขุณา นาม เอวํ จิตฺตวสฺสเกน ภวิตฺตํ น วฏฺฏฺหิตฺติ จิตฺตํ นามेतํ ลหุํ ตํ
อตฺตโน วเส วตฺเตตฺตํ วฏฺฏฺหิตฺตีติ วตฺวา อีมา เทว คธา อภาสี

ผนฺทนํ จปลํ จิตฺตํ	ทฺรกรฺขํ ทฺนฺนิวารยํ
อุชฺฐํ กโรติ เมธาวิ,	อุสุกาโรว เตชนํ,
วาริไซว ฤเล ชิตฺโต	โอกโมกตอุพฺพโต
ปริผนฺทตฺตี จิตฺตํ	มารเชยฺยํ ปหาตเวติ ฯ

ตตฺถ ผนฺทนฺตฺติ รุปาทีสุ อารมฺมณฺสุ วิปฺผนฺทมานํ ฯ จปลนฺตฺติ เอกอิริยา-
ปเถน อสณฺจหนฺโต คามทารโก วิย เอกสฺมี อารมฺมณฺ อสณฺจหนฺตํ จปลํ ฯ จิตฺตนฺตฺติ
วิญฺญาณํ ฯ ภูมिवตฺถุอารมฺมณฺกิริยาทิวิจิตฺตตตาย ปเนตํ จิตฺตนฺตฺติ วุตฺตํ ฯ **(ธมฺมปทฺฐจ-
กถาย ทฺติโย ภาโค/หน้า ๑๑๖ - ๑๑๗)**

๒. โส กิร สตุถุ สนฺติเก กมฺมฏฺฏจานํ คเหตุวหา สมณธมฺมํ กริสฺสามีติ อรณฺญํ
ปวิสิตฺวา ฆฏฺฐิตฺวา วายมิตฺวา อรหตฺตํ ปตฺตํ อสฤโกนฺโต วิเสเสตฺวา กมฺมฏฺฏจานํ
กธาเปสฺสามีติ สตุถุ สนฺติกํ อาคจฺฉนฺโต อนฺตรามคฺเค มรีจึ ทิสฺวา ยถายํ
คิมฺหสมเย อุฏฺฐิจิตฺตา มรีจึ ทฺูเร จิตานํ รูปคตํ วิย ปณฺณายติ สนฺติกํ อาคจฺฉนฺตานํ
เนว ปณฺณายติ, อยํ อตฺตภาโวปิ อุปฺปาทวยตฺเถน เอวรฺูไปติ มรีจิกมฺมฏฺฏจานํ
ภาเวนฺโต อาคนฺตฺวา มคฺคกิลนฺโต อจิรวตฺติยํ นหายิตฺวา เอกสฺมี จณฺทโสตฺตีเร
ฉายาย นิสฺสินฺโน อุทกเวคาภิสฺมาเตน อุฏฺฐจฺหิตฺวา มหนฺเต เผณปิณฺฑเท ภิชฺชมาเน

ทิสฺวา อัยํ อตฺตภาโวปิ อุปฺปชฺชิตฺวา ภิชฺชนตฺถเณ เอวฺรุโปเยวาทิ อารมฺมณํ อคฺคเหสิ ฯ
สฺตถา คณฺธุภูมฺยํ จิโตว ตํ เถรํ ทิสฺวา เอวเมว ภิกฺขุ เอวฺรุโปวายํ อตฺตภาโว เผณปิณฺโฑ
วีย มรีจิ วีย อุปฺปชฺชนภิชฺชนสฺภาโวเอวาทิ วตฺวา อิมํ คาถมาห

 แผณฺอุปมํ กายมิมํ วิทิตฺวา

 มรีจิชฺมมํ อภิสฺมพฺุธาโน

 เจตฺวาน มารสฺส ปฺปฺปผกานิ

 อทฺสสนํ มจฺจุราชสฺส คจฺเจติ ฯ

(ธมฺมปทฺฐกถาย ตติโย ภาโค/หน้า ๓ - ๔)